

7. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – [2-е изд., доп.]. – М. : Большая Российская Энциклопедия, 2002. – 709 с.
8. The American Heritage Dictionary of the English Language. – Boston : Houghton Mifflin Company, 1976. – 1550 p.
9. Chambers Twentieth Century Dictionary. – Edinburgh : W&R Chambers Ltd, 1973. – 1648 p.

Lesja Strochenko

***Motivation aspect of the lexical semantic field “precious stones”
in the english language***

The article is dedicated to the investigation of the motivation aspect of the lexical semantic field “precious stones” in the English language. The semantic structures of the polysemantic constituents of the given field and the types of connection between the sememes of the investigated lexemes have been analyzed.

Key words: lexical semantic field, lexeme, sememe.

Ірина Секрет, Олена Сарма

**СЕМАНТИЧНІ ТА СЛОВОТВОРЧІ АСПЕКТИ
АМЕРИКАНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО СЛЕНГУ
ОСВІТНЬОЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ**

У статті проаналізовано основні тенденції дослідження американського студентського сленгу, розглянуто поняття концепту та освітньої концептосфери. Проведено аналіз сленгізмів за їхніми категоріями в освітній концептосфері, виокремлено основні процеси розвитку семантики аналізованих лексичних одиниць та найбільш продуктивні засоби словотвору в передачі аксіологічного значення.

Ключові слова: сленг, концепт, освітня концептосфера, семантичний, аксіологічний.

В умовах інтенсивного налагодження міжнародних контактів як офіційного, ділового, так і особистісного рівня, зближення та взаємопроникнення культур особливу увагу дослідників привертає проблема нестандартної мови, її семантичні, словотворчі та перекладацькі аспекти. Як зауважує Ю. Василенко, мова сучасного міста є складним лінгвопростором, який підпорядкований тривимірній системі координат: віковій, територіальній, соціально-груповій. Лексика різних груп формує лінгвосистему, які мають за основу національну мову або є продуктом чужомовної експансії [5]. У цьому контексті визначне місце займає сленг, у якому відображено політичні, економічні й соціально-психологічні особливості життя певного прошарку суспільства.

Американський сленг як різновид мовного субстрату завдяки яскравому емоційно-експресивному забарвленню, лаконічності й образності розглядали у своїх роботах як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники, серед них: І. В. Арнольд, Л. С. Бурдін, Р. Вільямс, В. Г. Вілюман, І. Р. Гальперін, І. А. Гонта, Дж. Елтінг, Ю. А. Зацний, О. Л. Клименко, М. М. Маковський, Г. Л. Менкен, В. Лабов, Е. Партрідж, А. І. Смирницький, Т. А. Соловійова, Г. О. Судзіловський, Г. Д. Томахін, С. Томашек, Т. Торн, Г. В. Фаулер, В. А. Хом'яков, О. Д. Швейцер та ін.

В останніх дослідженнях американського студентського сленгу розглянуто такі проблеми, як:

– визначення сленгу порівняно з іншими нелітературними мовними системами (Н. Годун, В. Дорда та ін.);

– структура сленгу (Є. В. Алімова, Ю. Василенко, В. Дорда та ін.);

– сленг як відображення соціально-психологічних особливостей студентства як специфічної соціальної групи (Є. В. Алімова, В. Дорда).

Особливої уваги в контексті зазначеної проблеми заслуговує дослідження Т. М. Антонченко, присвячене вивченню аксіологічних змін у семантичній структурі американізмів [3], В. В. Балабіна, де розглянуто сучасний американський військовий сленг під кутом перекладу [4] та ін.

Однак проблема американського студентського сленгу не отримала повного всебічного висвітлення в наукових роботах, що зумовлено, передовсім складністю диференціювання самого об'єкта дослідження – сленгізмів, які активно використовує американська студентська молодь. Як зауважує В. Дорда, визначення місця студентського сленгу в межах домену нестандартної лексики є

суттєвою проблемою, оскільки нестандартна лексика англійської мови містить у собі не тільки сленг, але й фамільярно-розмовну, арготичну й вульгарну лексику. З цією проблемою стикаються й укладачі словників, які все частіше використовують слово "informal" для позначення тих шарів лексики, які традиційно позначалися як "slang" і "colloquial" [6]. За Є. В. Алимовою, складність дослідження студентського сленгу полягає у його властивості до швидкого оновлення. Слово, потрапляючи до словника, може частково змінити своє значення, втратити актуальність або вийти з вжитку [1].

Щодо семантичного складу американського студентського сленгу, то лексичні явища найбільш уживаних категорій (дозвілля, оцінювальне ставлення до тих, хто тебе оточує, інтимні стосунки тощо) отримали певне висвітлення в наукових роботах, однак сленгізми освітньої концептосфери залишилися поза увагою дослідників. І хоча ця категорія, за Є. В. Алимовою, є найменш численною [1], дослідження її особливостей може зробити вагомий внесок у створення загальної концепції функціонування та розвитку американського сленгу.

Актуальність проблематики зумовила мету дослідження, а саме: дослідити семантичні та словотворчі особливості американського студентського сленгу освітньої концептосфери. Для досягнення поставленої мети було реалізовано завдання: проаналізовано та систематизовано наукові дослідження американського студентського сленгу; досліджено словотворчі та семантичні особливості цієї системи нелітературної лексики через аналіз відповідних словникових статей та випадків їхнього використання в понадфразних єдностях.

За визначенням О. О. Селіванової, сленг – це нелітературна додаткова лексична система, яка представляє паралельну експресивно-оцінну, найчастіше стилістично знижену синонімію позначень загальновідомих понять і належить певній соціальній субкультурі [8, с. 560]. Якщо Ю. Василенко ототожнює сленг з молодіжною лексикою [5], то О. О. Селіванова зауважує, що атрибути «молодіжний», «студентський» значно звужують його значення. Дослідниця зазначає, що сленг не є формою існування мови, оскільки не має власної специфіки фонетичного та граматичного рівнів і ґрунтується на закономірностях національної мови [8]. Однак М. Маковський визначав сленг як історично складену лінгвосоціальну норму, реалізовану на рівні мовлення (фонетика, граматики, лексики) [7].

За О. О. Селівановою, сленг є динамічною лексичною системою, яка є нетривкою в часі й має властивість проникати в літературну мову. Через таке проникнення називають низку переходів від корпоративного сленгу до інтержаргону, далі – до просторіччя, розмовної лексики й до літературної мови. При цьому засобами поширення сленгу до рівня інтержаргону є масова комунікація (газети, журнали, телебачення, Інтернет) та тексти художньої літератури [8, с. 560].

Концепт, як відомо, є інформаційною структурою свідомості, різнооб'єктною, певним чином організованою одиницею пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого [8, с. 256]. Концепти за своїми носіями утворюють: індивідуальні, мікрогрупові, макрогрупові, національні, цивілізаційні та загальнолюдські концептосфери [1]. Що стосується концепту «освіта» та освітньої концептосфери, то, як визначає Є. В. Алімова, їх можна зарахувати до всіх груп [1]. Звичайно, сприйняття такого концепту різними групами населення буде різним (для порів.: «освіта» для викладачів та для учнів, для студентства та для людей похилого віку). Тому особливо цікавим є те, як названий концепт представлено в американському студентському сленгу.

Проведений нами аналіз наукових досліджень, художньої літератури та словникових статей дав підстави відокремити декілька категорій сленгізмів в освітній концептосфері. Розглянемо деякі з них.

1. Навчальні заклади та їхні назви:

cow-college (розм.) – сільськогосподарський коледж; night school (розм.) – вечірня школа, вечірні курси для дорослих; pig-market (розм.) – вестибюль богословського факультету; b-school – школа бізнесу; univ – скорочення від university; Harv – скорочення від Harvard; diploma mill (презир.) – фабрика дипломів (про вищий заклад освіти із сумнівною репутацією); factory-model school (зневаж.) – школи-фабрики, школи-конвеєри (про традиційне навчання, що асоціюється з уроками лекціями, заучуваннями); thinking-shop (жарт.) – навчальний заклад, інститут; blackboard jungle – шкільні джунглі (міські школи з низьким рівнем дисципліни, розташовані у районах із високим рівнем злочинності); disadvantaged urban – «міські бідняки»: 1) категорія шкіл у метрополіях, де навчаються діти з малозабезпечених сімей 2) власне учні цих шкіл; magnet school – «сразкова школа» (вид спеціалізованої школи: сразкова за технічним оснащенням та ін.); coll – скор. від college та ін.

2. Учні, студенти:

chum (розм.) – 1) товариш, приятель, нерозлучний друг; 2) однокашник, співмешканець (по кімнаті):

1) *We've been chums for years – Ми товаришуємо давно.* 2) *Look, chum, what d'you think you're doing? – Послухай, друже, що це тобі забандюрилося?*

co-educated (розм.) – студентка, учениця; dodo (розм.) – курсант школи аеродромних фахівців; 2) старомодна людина, консерватор; 3) дурень, дурило;

fag (розм.) – 1) молодший учень, що прислугує старшокласникові; 2) ганяти молодших учнів із дорученнями; 3) важка, нудна робота Syn: toil, drudgery; 4) сигарета to have a fag – палити, покурити:

1) *It is such a fag. I came back tired to death – Я так втомився на роботі, що прийшов додому зморений як собака.* 2) *It's too much of a fag – Ну і робота, не дай Боже!* 3) *He lighted his fag – Він підпалив сигарету;*

hookey-player, hooky-player (розм.) – прогульник (про школяра): *Прогуляти школу to play hooky – бити байдики, прогуляти, втекти з уроків;*

tuft (розм.) – титулований студент; yearling (розм.) – курсант першого курсу (військового училища); aggie – аграрій (зневажливе прізвисько студента сільськогосподарського закладу освіти): *What kind of a job can an aggie get these days? – Яку роботу може отримати сьогодні цей аграрій?*

Joe College – Джо Коледж (прізвисько студента, чия стримана манера одягатися та поведінка підкреслює свою належність до університетського середовища; було поширене у 1920–1930 рр.); Joe Yeil – Джо Єйл (прізвисько студента, чия стримана манера одягатися та поведінка підкреслює його належність до університету «Ліги Плюща», тобто до класичних університетів); dig – старанний студент; fox – першокурсник (університету); freshman – учень дев'ятого класу повної середньої школи (дев'ятий клас є першим у старшій середній школі); intern – студент медичного коледжу; Yalie – елєць (студент чи випускник Єльського університету); co-ed – від co-educated; undergrad – скорочення від undergraduate; sophomore (презир.) – неук (невіглас), що претендує на широкі знання; underclassman (презир.) – «дрібота» (використовується студентами старшого курсу коледжу та випускного класу середньої школи стосовно першокурсника чи учня 9 класу та другокурсника чи учня 10 класу); medic, medico – студент-медик; undergraduate (жарт.) – «студентеса» (студентка випускного курсу) тощо.

3. Навчальні дисципліни, заняття, навчальна діяльність:

academics (розм.) – заняття (у закладі освіти); credit (розм.) – найвища оцінка (на екзамені); cut – прогул (пропуск занять, зборів): 1) *Let's cut, we ain't no more than just time – Тікаймо, всьме зовсім нема часу;* 2) *I must cut – Я повинен тікати;* 3) *I felt tired this morning so I stayed in bed and cut school – Вранці я почувався таким розбитим, тому залишився у ліжку та прогуляв школу;* 4) *If she keeps cutting classes she'll fail the course – Якщо вона й далі прогулюватиме заняття, то вона завалить курсові іспити;*

«drop or add» (розм.) – «відмовся або додай» (встановлений день, до якого студент повинен визначитися, від яких раніше вибраних курсів він відмовляється, а які курси вибирає додатково); first (розм.) – диплом першого розряду, диплом з відзнакою; flunk – 1) повний провал (на екзамені); 2) відсіятися; 3) завалити, засипати (студента на іспиті): 1) *He flunked out of school. – Він вилетів зі школи, тому що завалив іспит;* 2) *She was working hard to take an examination that she had flunked two years ago. – Вона старанно готувалась, щоб перездати іспит, який провалила два роки тому.* Syn: fail; 3) *The professor flunked him in his finals. – Викладач завалив його на випускних іспитах;*

howler (розм.) – груба помилка:

1) *He made a real howler – Він бовкнув якусь дурницю.* 2) *That howler cost us plenty – Ця безглузда помилка нам дорого обійшлась;*

modern Greats (розм.) – «найважливіші сучасні науки» (курс найважливіших сучасних дисциплін: філософії, політики, економіки); oral (розм.) – усний екзамен: 1) *He flunked his orals – Усний екзамен він завалив.* 2) *I hate orals. I'd rather write – Я терпіти не можу усні іспити. Краще б писати;*

hazing – випробування (випробувальний термін для студента, який дав обіцянку вступити у братство; може означати виконання (звичайно протягом тижня) важких та принизливих доручень); euclid – геометрія: *They were examined in algebra and Euclid. – Їх екзаменували з алгебри та геометрії;*

first track – «перша доріжка» (курс для учнів із підвищеним коефіцієнтом розумових здібностей); parleyvoo – урок французької мови; scared straight – «виховання залякуванням» (шкільний курс, що передбачає відвідування учнями в'язниць, зустрічі із засудженими т. ін. мета – що злочин – це зло, а на злочинця чекає покарання; впроваджується у школах, що розташовані у

районах з високим рівнем злочинності); cabbage – 1) шпаргалка; 2) плагиат; open-book exam – екзамен «з відкритою книгою» (екзамен, на якому при підготовці до відповіді дозволено користуватися довідковою літературою); straight A – кругле «відмінно»:

One of his sisters, Elizabeth, was in my class at school, and she got the best grades, straight A's. (T. Capote, 'The Grass Harp', ch. 2) – Одна з сестер Раймі, Елізабет, навчалась у школі в одному класі зі мною. Вона отримала найвищі оцінки, була круглою відмінницею;

teach-in – «тич ін», диспут-семинар для обговорення злободенних проблем; three Rs – три R, читання, письмо, арифметика (*від reading, writing, rithmetic*); ology (*ірон.*) – наука, науки; swot – 1) зазубрювання; 2) зубрило; 3) зубріння; 4) зубрити:

1) *I must swot up some facts about Shakespeare's language if I am to take the class next week. – Я повинен зазубрити факти про мову Шекспіра тому, що наступного тижня я маю йти на заняття.*
2) *It's too much swot* – Тут зубрити і зубрити;

to hit the books – зубрити; старанно займатися навчанням:

As soon as the quiz was announced Jack hit the books. (EVI) – Як тільки Джек довідався, що буде усная контрольна робота, він взявся за навчання.

4. Викладачі та науковці:

academese (*несхвал.*) – 1) науковий жаргон; 2) педантський стиль; all but degree (A.B.D.) (*розм.* – «Усе, окрім ступеня») (*про докторанта, який виконав усі вимоги для отримання ступеня доктора філософії, окрім захисту докторської дисертації*); back-room (*розм.*) – секретна лабораторія; back-room boys (*розм.*) – наукові працівники секретних лабораторій; boffin (*розм.*) – учений, спеціаліст-консультант; coach (*розм.*) – репетитор; school-ma'am (*розм.*) – сільська вчителька; goody – прибиральниця студентських кімнат; blue (*ірон.*) – учений (*про жінку*); pedagogue (*ірон.*) – педагог, учитель та ін.

Аналіз сленгізмів освітньої концептосфери дає підстави виокремити основні процеси розвитку значення лексичних одиниць літературної мови. Серед них:

– пейорація (*sophomore* – студент-другокурсник < *sophomore* (*презир.*) – неук (невіглас), що претендує на широкі знання);

– амеліорація (*credit* – кредит < *credit* (*розм.*) – найвища оцінка (на екзамені));

– семантичне перенесення (метафоричне: *diploma mill* (*презир.*) – фабрика дипломів; метонімічне: *euclid* – геометрія);

– аксіологічне переосмислення зооморфізмів (*fox* – лисиця < *fox* – першокурсник (*університету*)).

Пейоративне значення може утворюватися за допомогою морфологічних засобів, зокрема суфіксів, як у словах *pedagogue*, *academese*, *aggie*; а також шляхом скорочення лексичних одиниць: *Harv*, *univ*, *coll*, *varsity* тощо.

Тенденція до спрощення, до економії мовних зусиль, характерна для американського студентського сленгу, може реалізуватися також і в побудові сленгізмів освітньої концептосфери. Розглядаючи різновиди скорочень, варто зупинитися на аббревіатурах та усічених формах.

1) Усікання слів: *soph* = *sophomore* (другокурсник); *zam* = *exam* (іспит).

2) Усікання словосполучення, коли усічено тільки одне зі складових слів, що несе семантичне навантаження, інше – опущено: *ret* = *tobacco cigarette*.

3) Ініціальні скорочення: (а) для виконання конспіративної функції: *B.D.S.* = *big dick syndrome* – самовпевнений; (б) з метою мовної економії: *B.F.* = *best friend* – найкращий друг; *P.* = *parent* – батько; (в) з жартівливо-пародійним забарвленням: *LS and players* – презирливе прізвисько студентів мічиганського коледжу літератури, природничих наук і мистецтв.

4) Стягнення: *zeology* – курс пустих лекцій, які можна не відвідувати.

Отже, проведене дослідження дає підстави для таких висновків:

– американський студентський сленг представляє своєрідну мовну підсистему із складною структурою, яка охоплює розмовну, арготичну, вульгарну лексику та сленгові явища інших соціальних груп;

– сленгізми освітньої концептосфери відображають соціально-психологічні особливості системи освіти, навчального середовища та навчальної діяльності американського студентства;

– утворення сленгізмів освітньої концептосфери відбувається на основі лексичних одиниць, що існують в англійській мові, через морфологічну трансформацію їхньої зовнішньої форми (суфіксація, різні способи скорочення лексичних одиниць), а також зміну первинного аксіологічного значення.

Перспективним у цьому напрямі дослідження є проведення порівняльного аналізу американського студентського сленгу з відповідною мовною підсистемою української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алымова Е. В. Образование в зеркале лингвокультурологии [електронний ресурс] / Е. В. Алымова // (Лингвокультурология. – Вып. 1. – Екатеринбург, 2007. – С. 5–16). – Режим доступу : www.philology.ru/linguistics1/alyмова-07.htm.
2. Англо-український словник освітньої лексики. Близько 4000 слів і словосполучень / [уклад. Лариса Вергун]. – Тернопіль : підручники і посібники, 2002. – 184 с.
3. Антонченко Т. М. Основні тенденції аксіологічних змін у семантичній структурі американізмів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Т. М. Антонченко. – К., 2000.
4. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / В. В. Балабін; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 19 с.
5. Василенко Ю. Молодіжний сленг / Ю. Василенко [електронний ресурс] Режим доступу : www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-6_11.htm.
6. Дорда В. О. Співвідношення студентського сленгу з загальним та спеціальним сленгом [електронний ресурс] / В. О. Дорда. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/soc-gum/Nz/Fil/2009-81-1/statti/79.pdf.
7. Маковский М. М. Языковая сущность современного английского сленга / М. М. Маковский // Иностранные языки в школе. – 1962. – № 4. – С. 102–113.
8. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова – Полтава : Довкілля – К, 2006. – 716 с.

Iryna Sekret, Olena Sarma

***Semantic and word-formation peculiarities
of the American student slang within the conceptual sphere of education***

The article investigates the main tendencies in the American student slang research. The notion of the conceptual sphere of education is under the view. Slang lexemes according to their categories in the conceptual sphere of education are analyzed. The paper deals with the main processes of the lexical semantic development and their formation with the regard of their axiological meaning.

Галина Ярмоленко

ВІДДІЄСЛІВНІ ІМЕННИКИ З ЛОКАТИВНИМ ЗНАЧЕННЯМ: КОГНІТИВНО-ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Статтю присвячено актуальній проблемі сучасної лінгвістики – процесу мотивації лексичних одиниць. У ній із використанням найновіших теорій ономазіології, когнітивної науки досліджено ономазіологічну структуру локативних девербативів, утворених шляхом предикатно-аргументної мотивації.

Ключові слова: фрейм, концепт, ономазіологічна структура, локативні девербативи, пропозиція.

Простір – одна з основних категорій буття, форма існування матерії, що відображає розташування предметів у світовому континуумі. Простір і час позначають первинні загальнолюдські інтуїції, за допомогою яких сприймається та емпірично осмислюється навколишній життєвий світ людини [10, с. 135]. Як слушно зауважує В. Г. Гак, простір сприймається легше, ніж час. Для того, щоб осягнути простір, достатньо відкрити очі, повернути голову, простягнути руки й т. ін. Він організується довкола людини, яка ставить себе в центр макро- й мікрокосмосу. Це одна з перших реалій буття, що сприймається й диференціюється людиною [3, с. 670]. Слід зауважити, що сприйняття простору, спочатку споглядальне, конкретне, із невинним розвитком людства поступово стає абстрактним, науковим.

Категорія простору неодноразово привертала увагу філософів, математиків, фізиків, астрономів, культурологів і, звичайно, мовознавців. Зокрема, у російській системній лінгвістиці досить повно проаналізовано мовні одиниці з просторовим значенням: просторові прийменники, прислівники, іменники, описано деякі специфічні синтаксичні конструкції, що виражають місцезнаходження чи рух предмета Цит. за: [5, с. 7].